

ЧАСТИНА ПЕРША

Не буду свою розповідь про чотириногих друзів, які, незважаючи на дуже різні життєві обставини, супроводжували мене упродовж усього життя, починати від спогадів про Льокарна. Це надто трагічна історія, щоби нею відкривати книжку. Льокарна хочу запам'ятати тільки з тих щасливих літ, коли зовсім маленькою я гасала з ним по осяяній сонцем, блискучій (завжди досконало начищеній) підлозі нашого помешкання і заливалася сміхом, дивлячись, як у нього ковзаються і роз'їжджаються на всі боки лапи. Хочу запам'ятати наші з ним мандри по піщаних горбах в околицях Львова, чи серед пахучих трав Гуцульщини, куди влітку вся родина виїздила відпочивати. Тому першою чотириногою істотою, про яку напишу, буде Духа — бежево-коричневе собача породи шпіц.

Мама, Бабця і Духа

Чому їй дали ім'я Духа? Бабця оповідала, що коли її купили, вона була така маленька і пухнаста, що, здавалось, дмухнути... і полетить. Такий собі безтілесний Пушок, якого спершу чомусь назвали Душком. Душок ріс і з часом перетворився на жіночого роду дорослу Духу з вельми нестерпним характером. Властиво, Духа не була моєю собакою. Вона була собакою Бабуні — Мами моєї Мами. Але так сталося, що ми кілька років мешкали разом в одній кімнаті. Я тоді часто хворіла, а Духа вважала своїм обов'язком мене пильнувати. Хоч, правду кажучи, пильнувала вона не мене, а бабціну кімнату... від мене. Як більшість шпіців, Духа була страшенно заздрісною і не могла погодитись з появою в помешканні Бабці семирічної прибуду в людській подобі, бо це, вочевидь, обмежувало її привілейоване становище. Я намагалася бути з нею ласкавою, пригощала цукерками (коли Бабця не бачила), але не можу сказати, що Духа сприймала мої «залицяння» зі зрозумінням, а тим паче — із задоволенням. Для підтвердження свого до мене негативного ставлення вона залазила під моє ліжко і, як тільки я опускала з ліжка ноги, вистрибувала і щипала (не кусала, а саме — щипала) мене за литки. Тому я називала її «Підла Духа», що своєю чергою ображало Бабуню. Аби якось загладити вину своєї, вже поважного віку, собаки, Бабця оповідала мені різні історії з Духиною бурхливої молодості. Передусім, про її походження.

Бабця купила Духу в столиці Австрії — Відні у знайомого вугляра за два мільйони австрійських корон. Так, два мільйони! Це були роки після Першої світової війни. Австрія, яка тоді входила до Австро-Угорської монархії, війну програла, а, як звичайно, хто програє — той втрачає. Життя стає неймовірно дорогим, бо першими обезцінюються гроші. Духа коштувала стільки, скільки відро вугілля, але Бабця була так зачарована малесенькою світлого кольору («сметанкового» — казала Бабця), пухнастою грудочкою, що, незважаючи на брак грошей, не втрималася і купила її. Купила, і понесла додому в рукаві свого хутряного пальта.

У Відні тоді проживало багато біженців, які повтікали з усієї України від воєнних лихоліть і переслідувань. Вони дуже бідували. Війна забрала молодих до війська Українських Січових Стрільців боротися за Україну, а старші, попри всі труднощі, організували допомогу війську, втікачам і, передусім, дітям-сиротам. Багато емігрантів-лікарів, які за віком не могли брати участь у боях, а також більшість жінок працювали в «Українському червоному хресті», вчителі і, навіть, деякі видатні наші вчені — в українській гімназії. У Відні друкувалися підручники для шкіл, бо всі сподівалися, що коли здобудуть свою державу, українські діти зможуть належно вчитися. Не сталося, не здобули, надто багато зайд бажало загарбати наші землі, чи не найкращі на цій планеті.

Війна закінчилася і треба було думати про повернення на Батьківщину. Та не всі українці захотіли повертатися на свою, сплюндровану різними загарбниками землю, окуповану поляками, чехами, угорцями, румунами чи московськими більшовиками — тому багато наших емігрантів розїхалося по світах. Але мої родичі вирішили повертатися додому, у нашу Галичину, до її столиці — Львова. Одного дня вони залишили гарний, доволі привітний, але, все ж таки, чужий Відень і разом з Духою і рештками пожитків вирушили в дорогу.

У Львові їх чекала прикра несподіванка: помешкання, яке вони покинули, відїжджаючи до Відня, зайняла якась польська сім'я. Залишалася єдина можливість поселитися, хоч тимчасово, в містечку Сколе в Українських Карпатах, де у Дідуня з Бабцею був свій будиночок.

Сколе, хоч і маленьке, є центром значної частини гірських земель, які від його найменування дістали назву Скільщина (Сколівщина). Містечко лежить в долині, поміж горами Бескидського хребта, найвищою вершиною якого є гора Парашка. Усі гори густо покриті листяними і хвойними лісами, і коли осінь, поклавши на свою палітру всі можливі барви світу,

розмальовує їх у різні кольори, від того дива важко відвести очі. З південного сходу місто омиває річка Опір. Трохи нижче за течією вона впадає в ріку Стрий, а далі, разом з нею — у Дністер, що несе свої неспокійні води аж до Чорного моря і, таким чином, гейби пов'язує українські землі від Карпат до Причорноморських степів.

Саме в Скольому відбулося більшість пригод Духи. Її міська вдача (адже народилася і виросла у великому місті) не витримувала, коли поблизу будинку самовдоволено походжали кури, качки та усіляка інша живність. Духа зі злістю і несамовитим гавкотінням кидалася на них. Здавалось, не лишить від цих порушників її спокою мокрого місця. Це своєю чергою спричинювало постійні конфлікти з сусідами. Одним з найзапекліших об'єктів Духиної люті був великий і дуже кольоровий півень. Він злітав собі на паркан і, викрикуючи якісь незрозумілі, на її думку, лайливі слова, відверто насміхався з неї. Проте найбільшим ворогом Духа вважала сусідського індику. Спочатку вона його боялася, особливо коли він сварився і надував свої яскраво-червоні коралі. Але потрохи страх минав і скінчилося тим, що, відірвавши індикуві половину його розкішного хвоста, знівечила головну індику окрасу. Страшенно боялася Духа купатися в гірських річках. Боялася шуму і загрозливого бурчання, з яким вони переливаються по камінцях. І ніякі вмовляння Бабці, яка за будь-яку ціну намагалася скупати в річці своє миле і любе, але часто замурзане створіння — не допомагали.

Приїхавши у Сколе, Дідуньо і Бабця застали там руїну. Російські війська, які упродовж 1915 року окупували Прикарпаття, розселявалися по хатах господарів. У нашому будинку, де тоді ніхто не проживав, вони потрошили всі меблі, порозбивали вікна і двері, порубали і попали в саду дерева. Втім, найбільшою для Бабці була жорстока розправа з її улюбленим фортепіано. Солдати виволокли його на подвір'я, повиривали клавіші і, викинувши з нього усю струнну середину, насипали туди вівса й годували коней. Бабця важко пережила втрату свого інструмента, котрий дістала ще від своїх батьків на весілля як придане. Не маючи грошей на купівлю нового фортепіано, вона намальовала на картоні клавіатуру, точно з такими ж чорними і білими клавішами, причепила картон до стола і, щоб не втратити рухливості пальців, кожного вечора вправлялася, ніби граючи на фортепіано. Цей картон з намальованими клавішами довго зберігався у нас на шафі, дбайливо завинений у старе простираadlo. Мама не дозволяла його викинути і, оповідаючи

нашим друзям чи знайомим про Бабуню, з гордістю за свою Маму його показувала.

Коли я познайомилася з Духою, сколівська «епопея» вже закінчилася, гадаю, на радість Духи, яка там мало не вмерла після того як встромила свого гострого носа в гадюче гніздо. Тоді вся наша родина знову замешкала у Львові і знову у нас було нове, а навіть два нові, фортепіано. Власне у Львові у Духи виявився невідомий нам до того часу талант — Духа чудово співала. Але лише під гру Бабуні. Бетховен, Брамс чи Шопен з репертуару моєї Мами їй не цікавили. Вона любила романси.

А скільки було тих романсів... І як штудерно їх виконувала на фортепіано Бабця; їх називали, чомусь, — «бідермайєрівські» і коли наші знайомі просили Бабуню заграти, так і казали:

— Пані Добродійко, заграйте, просимо, щось з тих своїх «бідермайєрівських» романсів.

Я запитувала Маму, що це за така назва, але Мама, як завжди не маючи часу, відповіла коротко:

— Це прізвище такого собі чоловіка «Бідермайєра», іменем якого назвали в ХІХ столітті мистецький стиль в літературі, музиці, архітектурі та ін.

— Який такий стиль? — допитувалася я далі.

— А, такий солодкий і з викрутасами, — поспішаючи, відмахнулася Мама.

— Мамо! Що значить солодкий? Його що? Можна їсти?

— Візьми «Лярус» і хай Тета Стефа тобі про нього прочитає. — Вже в дверях, на відчіпне кинула Мама.

«Лярус» (Petit Larousse) — дуже популярна тоді французька енциклопедія, завжди лежала на столі Тети Стефи, і вона часто до неї заглядала. Часом, переглядаючи в енциклопедії рисунки, я запитувала Тету, що під ними написано. Найбільше мені подобалося зображення дівчини, яка дмухала на кульбабу, з якої розліталися на всі боки пухнасті сім'ячка. Тета казала, що так, з цієї книги, розлітаються необхідні людям відомості. Однак Тета не захотіла мені читати про «Бідермайєра», а просто сказала:

— Такої людини не було. Її вигадали письменники, а потім таку назву дістав певний напрям у мистецтві. От наш Національний музей побудований в бідермайєрівському стилі.

Я мало що з того зрозуміла, але коли Бабця сідала за фортепіано, повторювала з розумним виглядом: «Прошу заграти щось бідермайєрівське».

Особливо нам з Духою подобався один, дуже романтичний романс, що мав назву «Альпійські дзвіночки». І чим у вищих тонах дзвеніли ці дзвіночки, тим тонше завивала Духа. Пригадую, мені дуже хотілося похвалитися співом Духи перед шкільними товаришками. Але Бабця вважала, що такий спів надто знесилює стареньку Духу і тому її виступи дозволялися лише на родинні свята.

Час минав, і Духа справді старіла. Одного дня, прийшовши зі школи, я її вже не застала. Поховав Духу сторож будинку, де ми жили, а Бабця з сумом запевняла всіх, що ніколи не візьме додому собаки, бо не зможе більше витримати таких переживань. І справді, у нас довго не було жодного пса.

Левчик і Мурко

У Скольому, куди ми все ж таки часом їздили, чи влітку, чи на Різдвяні свята, жив собі кіт Мурко. Мурка, коли нікого з наших не було в містечку, пильнувала і годувала сусідка (за що Бабця ретельно платила). Проте це «годування» лише так називалося. Сусідка не вельми переймалася його шлунком, і кіт мусив давати собі раду сам. Ловив мишей, пташок, а, що найгірше, — навчився красти.

Якось ми з Бабцею і моїм двоюрідним братом — Левчиком — поїхали до Сколього на зимові канікули. Левчик — старший від мене на рік, був, як казала Мама, дуже розумний. Але, як справжній хлопчисько, дуже любив дражнитися. Писав про мене віршовані оповідання і завжди такі, які мені не подобалися. Раз написав, що я є курятком, яке забагато цвірінькає, тому йому на язиці виріс пипоть. Я страшенно образилася і довго не хотіла з Левчиком бавитися. Втім, з часом ми помирилися і тоді, в поїзді до Сколього, мирно розмовляли про Мурка, з котрим ще влітку здружилися. Зустріч з Мурком була справді зворушливою. Він цілий день ходив за нами, щось собі під ніс муркотів і навіть спускався з нами з гори на санчатах.

Та вже на другий день почалися проблеми. Кіт спритно змітав зі столів усе, що було їстівне. Бабцю це страшенно злостило. «З тим котом немає ради!» — вигукнула вона знервована після того, як Мурко потягнув

з кухні цілу шинку, тільки-но замариновану до Різдвяних свят. Шинку знайшли, але вона мала такий жахливий вигляд, що її викинули сусідським псам і змушені були купити нову. Врешті одного дня Мурко зник. Ми його шукали скрізь: по сусідських подвір'ях, по коморах, по горищах, кликали, але кіт — пропав та й годі.

Падав тихий лапятий сніг, усе: будинки, гори, смереки — було таке чисте і біленьке, немов спеціально побілене до свят. Але нам з Левчиком було сумно. Не хотілося йти на санки, не хотілося ліпити снігову бабу і, взагалі, — нічого не хотілося. Ми сумували за Мурком. Не тішило навіть наближення свят, особливо — Святого Миколая і передчуття подарунків, які він обов'язково покладе кожному з нас уночі під подушку. Бабця, аби якось розрадити нас, запропонувала написати до Миколая листи. У листах ми мали вказати, яких саме просимо подарунків. Потім ці листи треба було покласти за вікно, щоб ангели, які супроводжують Святого Миколая в його добродійних походах, могли їх забрати. Половину дня пройшло в роздумах, а потім, порадившись, ми з Левчиком зачинилися в одній з кімнат і написали лиш одного, коротенького листа: «Святий Миколаю, дуже Тебе просимо, не приноси нам подарунків: ні ляльок, ні жодних ігор, ні цукерок, ні яблук і мандаринок, лише просимо Тебе, зроби так, аби знайшовся наш Мурко».

З роками Бабця призналася і розповіла нам, як тоді, прочитавши нашого листа, усім дорослим було соромно. Адже це Бабця попросила сусідського фірмана відвезти злодія-Мурка кудись подалі від дому. Той так і вчинив. Повіз kota (в мішку!) через ліси і потоки, на добрих двадцять кілометрів від Сколього. Втім, усе закінчилося щасливо. На Різдво, коли до нас приїхали моя Мама та Левчикові Батьки і всі сиділи за столом при Святій Вечері, почувся м'явкіт. Ми, Левко, а за ним я, зірвалися від стола і мерщій кинулись до дверей. На порозі побачили засніженого, обшарпаного і схудлого до невпізнанності нашого Мурка. Тішилися усі, навіть Бабуня, а кіт дістав — як це годиться на Святій Вечір — великий шматок смаженої риби.

Я, Люба і мавпа Фрузя

У межичассі, властиво десь під кінець життя Духи, у нас проживала, що-правда дуже коротко, маленька мавпочка, яку на честь героїні з чудового твору Івана Франка «Лис Микита» ми назвали — «Мавпа Фрузя». Я дістала її від відомого тоді лікаря — доктора Барвінського, який мене лікував. Доктор багато подорожував і з котроїсь своєї подорожі привіз оцю крихітну мавпочку. Вона не була такою розумною і кмітливою, як Мавпа Фрузя у книзі Франка, виглядала навіть трохи сумною. Таке враження справляли її великі, майже круглі очі, якими вона вивчала чужу для неї домівку і усіх її мешканців. Стосунок до нас у неї був різний: до Бабці і до мене вона ставилася з симпатією, навіть — з любов'ю, до Мами й Тети Стефи, які працювали і рідко бували вдома — байдуже. Не любила лише нашої прислуги — Люби. Коли Люба підмітала в кімнатах, Фрузя стрибала їй на плечі і своїми тоненькими пальчиками висмикувала з голови дівчини волосся. Гадаю, що предметом невдоволення була, передусім, мітла, але Фрузя своєю мавпячою уявою не вміла відокремити мітлу від Люби.

Прийшла зима і мавпочка, яка часто сиділа поміж квітами на вікні, простудилася і почала кашляти. Я жаліла її, брала на руки і читала казки, звичайно ж, ті, де героїнями були мавпочки. Одну казочку ми дуже любили, хоч персонажами її були не мавпи, а жайворонки. Казочка, з чудо-

вими ілюстраціями була надрукована в українському дитячому журналі «Світ Дитини». У ній йшлося про юну принцесу, яку заворожила зла фея і попередила її батьків, що дівчинка ніколи не повинна бачити сонця, бо, побачивши його, — загине. Батько-король наказав збудувати закриту з усіх боків оранжерею з різними екзотичними квітами і кущами, зі ставками, де плавали золоті рибки, і, щоб «жоден промінчик сонця не смів заглянути туди!» — суворо попередив усіх. Якось навесні городник, який порався в оранжереї, забув зачинити двері. Дівчинка тихо вийшла і, несподівано, вражена, вигукнула: «Що це? Таке чудове!» А сонце тоді саме збиралося лягати спати і заходило за обрій. Велика помаранчева куля немов усміхалася і прощалася з дівчинкою. Вона кинулася її наздоганяти, але сонце, здавалося їй, навмисне втікало. Дівчинка бігла чимраз шорше; вже падала з ніг, коли знову зустріла ту ж саму фею. І тут сповнилося її давнє застереження: фея перетворила дівчинку на пташку — жайворонка. Від того часу кожної весни жайворонки підносяться високо-високо, аж понад хмари і співають сонечку пісні. Тоді знесилені падають на землю, ніби камінчики. Але настає ранок, і вони знову летять до сонця... Я часто читала цю казочку, і мені завжди хотілося плакати. Мавпочка розуміла мене і її очка також ставали вологими. Втім, як вияснилося, вологими вони були від хвороби. Але ми не знали, як її лікувати. І тоді доктор Барвінський, порадившись з Мамою, вирішив забрати мавпочку назад до себе. Обіцяв, коли вона одужає, мені її повернути.

Чорна

Чорна — це була малесенька, ще гола жовтодзьоба пташка. Ми з Левчиком знайшли її в тому ж Скольому, неподалік ластівчиного гнізда, що його завжди, скільки себе пам'ятаю, ластівки ладнали над віконцем Бабціної комори.

— Чому вона так пізно вилупилася, адже кінець травня вже? — дивувалася Бабця. — Залишіть її, бо вона вам не виживе.

— Це ж ластівка! Її можуть з'їсти коти! — протестували ми.

— Добре, — сказала Бабця, — але чим ви будете її кормити? Адже ластівки годують своїх дітей мухами.

Ми вирішили не здаватися. Розгорнули бурхливу діяльність: ловили мух, що переважно робив Левчик, а я старалася запихати їх у дзьобик пташенятка. Це важко мені вдавалося, бо воно не хотіло їх їсти, випльовувало і виривалося з рук. Якось Бабця повернулася з гри в теніс (колись наші старші пані, незважаючи на довгі сукні і обов'язкові капелюшки, добре грали в теніс, волейбол, і, навіть, — в гольф) і побачила, як я знущаюся над бідною пташкою.

— Що ти робиш? — накинулася на мене Бабуня, — ти замордуєш її!

— Ти ж сама казала кормити її мухами, — нечемно відгризалася я.

— Так, але ластівка їх пережовує, робить таке ніби молочко і щойно тоді кормить ластівчат.

Ця інформація була великою помилкою Бабуні, бо тоді постало питання, хто з нас буде пережовувати мух. Левчик вважав, що це маю робити я, бо він читав у Софії Яблонської (першої української жінки-кінорежисера, яка з французькими колегами знімала фільми про різні народи, об'їздила весь світ, а потім написала книжку «Далекі обрії»), що таке роблять жінки в Африці, готуючи страви з пережованих овочів.

— Овочів, а не мух, — заперечувала я. — А мухи, казала Мама, їдять в Китаї, і, власне, — чоловіки.

Останнє твердження було неправдою, бо, якщо до їжі вживають різних жуків, то вони спеціально приготовані, і їдять їх чоловіки і жінки. Але Левчик, здивований моєю обізнаністю в галузі світової етнографії, а, радше — кулінарії, глибоко замислився. Врешті був знайдений компроміс. Ми вирішили поступати гуманно. Вже мертву муху заливали молоком і, плюнувши туди, розтирали до однорідної маси. І справді, така страва за смакувала нашій пташині. Вона почала дуже швидко рости, дістала гарне чорне пір'ячко, що дуже дивувало Бабцю. Під кінець нашого побуту в Скольому «ластівка» переросла усіх своїх родичів і одного дня сказала виразне «кар-р-р». Бабця взялася за голову:

— Що ми будемо робити з тою вороною? — журилася.

А птах, який звик жити на всьому готовому, зовсім не збирався відлітати. Єдина радість, що ми перестали годувати його мухами. Врешті вирішено забрати ворону до Львова.

— У Львові багато ворон, — сказав Левчик, — і вона там знайде собі товариство.

Бабуня, змучена нашими фантазіями, цього разу не протестувала.

Львівське життя Чорної, на початках, було повне нервових стресів. Шум автомобілів, трамваїв, гра на фортепіано моєї мами і найгірше — сварливість нашої прислуги — Люби. Не знаю чому, Чорна залишилася жити у нас, а не в Левчика, хоч їхня сім'я мешкала у будинку з великим садом, поруч якого не було стільки гомінкого транспорту. У Львові їхній будинок називали «вілла Грушевського», бо колись він належав нашому видатному вченому — історику і першому Президенту Української держави — Михайлові Грушевському. Сад цієї вілли межував зі садом будинку Івана Франка, де тоді проживали його внуки, а нині там розміщений його музей.

Гадаю, тітка Марія — мама Левчика — не захотіла мати вдома ворони і тому вона залишилася у нас, приречена на постійну війну з Любою,

яка терпіти не могла Чорної, передусім за те, що мусила постійно за нею прибирати.

— Що за хата! — вигукувала Люба (коли Бабуня не могла її почути...).
— Як не мавпи, то ворони, або миші! Життя нема від тої звірини!

Щоб дошкулити мені, Люба погрожувала, що колись зварить ворону на обід. Втім, Чорна не залишалася байдужою і, де могла, пакостила Любі. Як кожну ворону, її цікавило все, що блищить, і перша річ, яку вона поцупила, був перстень Люби з великим штучним червоним камінцем. Люба його довго шукала і навіть почала підозрювати моїх шкільних подруг.

— Не інакше, як котрась з тих шмаркуль, що приходять до панянці, його потягнула, — заявила Люба.

Це мене страшенно обурило.

— Мої товаришки не крадуть! — розгнівано кричала я.

Врешті втрутилася Мама й обіцяла відкупити Любі такий самий перстень. Але в цьому не було потреби. Невдовзі його, як і усі інші речі: срібні ложечки, цукерки в блискучих обгортках, шпильки, і навіть Бабціну золоту брошку, — знайшли акуратно поскладаними за креденсом (буфетом), де Чорна облаштувала собі своєрідну скарбничку.

Була ще смішніша пригода: одного разу Бабця плела шкарпетку і Чорна, вхопивши за кінчик пряжі, спочатку спорола половину вже зв'язаної шкарпетки, а потім, літаючи, обмотала пряжею, мов павутинням, усю кімнату. Щоби її розплутати, Люба і я мусили вилазити на драбину. Бабця стояла внизу і, дивлячись, як я вишарпую нитки з карнизів і лампи, голосно нарікала: — Бійся Бога! Це ж дорога англійська волічка! — А я так сміялася, що ледь не впала з драбини.

Втім, признаюся, ми вже всі, навіть я, мали часом досить нашої крилатої квартирантки, передусім після того, як вона задзьобала на смерть одну з моїх білих мишок. Терпіли, бо за вікном скрипіла морозом гостра зима і нам було жаль викидати ворону на двір. Нарешті прийшла весна і Чорна сама вирішила покинути наше помешкання. Вона сіла на підвіконня, роздивилася на всі боки, розпростерла крила і... полетіла. Спочатку на найближче дерево, а потім — далі...далі... аж зникла з очей. Упродовж кількох літ вона навідувалася до нас, сідала на кухонне вікно і, діставши шматок хліба, — відлітала. Правду казав Левчик ще в Скольому: у Львові Чорна знайшла собі товариство.

Тадзьо і Таська

— Вийди! Ти чуєш? Негайно вийди з покою! — кричала на мене Бабця.

— Що ти робиш? Дівчино! Вони ж тебе покусують!

— Вужі не кусають, — запевняла я Бабцю. — Невже Бабця цього не знає? І прошу подивитися, які вони гарні, розмальовані жовтими крапками від голови до хвостика.

Простягнула до Бабці руку — довкола неї обмотався невеличкий, ще молоденький вужик. Але Бабця закрилася газетою, яку читала, і закричала ще голосніше:

— Ай! Ай! Виносися! Негайно! Якщо не віднесеш це гаддя і не залишиш їх у спокої, то завтра Тета відвезе тебе до Львова і будеш ціле літо сидіти в місті з Любою.

Я не дуже вірила в ці погрози, але зрозуміла, що змінити Бабцін гнів на милість стосовно вужачої родини мені не вдасться. Тим часом Тета, почувши крики, вбігла до кімнати і, штовхаючи мене в плечі, випхала надвір.

Ми відпочивали втрійку: з Бабцею і Тетою Стефою (Мама десь подорожувала по закордонах) в селі Синевицько Вижне, недалеко від Сколього. Після смерті Дідуня, що сталася, власне, у Скольому, Бабця не радо туди їздила. Синевицько Вижне (перейменоване за радянських часів у Верхнє Синьовидне, хоч стара назва відома ще в літописах) — село досить велике,

найкраща частина якого лежить над рікою Стрий, поблизу того місця, де вона зливається з рікою Опір. Майже на березі ріки, в околиці села, що так і називається «За Рікою», стоїть будинок (ще до сьогодні), в якому ми винайняли тоді кімнату. Будинок споруджений з дерева, але на високому кам'яному фундаменті. Саме в щілинах, поміж тим камінням, родина вужів влаштувала собі гніздо.

Крім вужа-тата, найяскравіше розмальованого, якого я чомусь назвала польським іменем — Тадзьо, і його, скромнішої окраски, жінки — Таськи, там повзала сила-силенна дітей, яких не було в змозі ні порахувати, ні, тим паче, поіменувати. Вони вилупилися вже при нас, але, здавалось, ніколи не перестануть вилуплюватися далі. А тому, що літо було препогане, і через щоденний дощ відпала можливість прогульок в гори, купання в річці чи просто забави з ровесниками, які відпочивали з родичами в сусідніх хатах, вужі були моєю єдиною розрадою. Я тягала їх на балкон, поїла молочком і, обмотуючись ними, хвалилася, що маю таке оригінальне намисто і браслети. Господиня хати, де ми мешкали, сміялася з мене, але не забороняла ними забавлятися. Вона притримувалася повір'я, що вужів не можна вбивати, бо прийде біда і, передусім, корови перестануть доїтися.

Втім, пройшов час, і вужі мені також набридли. Передусім, не подобалося, що, коли їм не дати молока, вони самі вповзають до стайні і висисають у корів молоко. В результаті, я перестала пити молоко «просто від корови» з пінкою, яке дуже любила. Найбільше мене розчарував вуж-Тадзьо, коли я побачила, як він полює на жабу. Він лежав у кущах на березі потоку. Раптом, побачивши жабу, якимось весь витягнувся і, висунувши до переду голову, пильно в неї вдивлявся, явно гіпнотизуючи її своїм поглядом. Жаба — мов затерпла, потім поволі, поволі... почала повзти просто до вужа, який вже розкрив свою, хоч невеличку, але зажерливу пащеку. Я вхопила патику... Дісталосся і вужеві, і жабі. Обоє опритомніли і повтікали.

І, накінець, я пережила пригоду, через яку зовсім позбулася бажання гратися з вужами. Як тільки виглянуло сонечко і трохи підсохло, ми з Тетєю пішли помагати нашому господарю гребти сіно. І не тільки ми. На сінокосах допомагали усі, хто відпочивав тоді в Синевицьку. Там ми зустріли навіть таких визначних учених, як академіка Василя Щурата, професора Іларіона Свенціцького з родиною та ін. Вони не боялися, що праця разом з селянами принизить їх авторитет. Ні. Він збережеться

навіки. Це тільки нині, так зване «елітне панство» вважає фізичну працю і спілкування з людьми принизливими для себе. Втім, в яких би елітарних «тусовках» вони не крутилися, люди і так їх забудуть. Раз і назавжди, разом з їхніми грішми.

Але вертаюсь до пригоди. На сінокосі мене вкусила в коліно гадюка. Я нехотячи наступила їй на хвоста, вона засичала, піднялася і вкусила. Отрута мідянки (так їх називають) дуже небезпечна, тому, побачивши, що сталося, господар тут же припав до мого коліна і виссав кров з місця укусу. Потім швидко побіг зі мною до хати і, незважаючи на мій протест і вереск, вихопив з печі жевріюче поліно і припалив ранку. Ввечері я трохи гарячкувала, але, завдяки господареві, залишилась здоровою. І хоч добре знала, що вужі не є гадюками і напевно не зробила б їм кривди, однак любові до всякого повзучого створіння у мене значно поменшало.